

UNIVERTITET U TRAVNIKU

PRAVNI FAKULTET

POSLOVNO PRAVO

PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA

II Predavanje

TEMATSKE JEDINICE

- Pojam, oblici PD**
- Elementi-obilježja PD**
- Vrste PD**
- Teorije i sistemi osnivanja PD**
- Individualizacija – Atributi PD (Firma ,sjedište ,djelatnost)**
- Imovina i Imovinska masa**
- Pravni i ekonomski promet**

POJAM I OBLICI PRIVREDNIH DRUŠTAVA

- **PROBLEM** – jedinstveno određivanje definisanje pojma privrednog društva
- **UZROK OVOG PROBLEMA**
- složenost općih i posebnih karakteristika pojedinih oblika privrednih društava
- u uporednom zakonodavstvu u pravilu nema jedinstvene (opće) definicije privrednih društava, već se umjesto opće definicije u pravilu definišu pojedini oblici privrednih društava

Ipak, pokušaji opće definicije priv.društva

- PRIVREDNO (TRGOVAČKO) DRUŠTVO JE POSLOVNI SUBJEKT SA STATUSOM PRAVNOG LICA KOJI SAMOSTALNO OBAVLJA DJELATNOST PROIZVODNJE, PRODAJE ILI VRŠENJA USLUGA NA TRŽIŠTU U CILJU STICANJA DOBITI**

.....

ili (druga moguća opća definicija)

- **PRIVREDNO DRUŠTVO JE SKUP (ZAJEDNICA) DVA ILI VIŠE LICA (pravnih i/ili fizičkih) koja ima pravni status, a čiji je cilj obavljanje registrovane trgovačke djelatnosti pod personalnom ili realnom firmom (zajedničkom). Ova zajednica nastaje udruživanjem određenih uloga (izraženim u dionicama ili udjelima), a cilj njenog nastanka i svrha postojanja je ostvarenje određene dobiti za lica koja su osnovala ili imaju uloge (udjele ili dionice) u privrednom društvu. Ovu eventualno ostvarenu dobit dijele međusobno prema kriterijumima utvrđenim u ugovoru (ili ponekad odluci) o osnivanju društva.**

1. ZAJEDNIČKI ELEMENTI DEFINICIJE P.D.

- **P.D. nastaja voljom osnivača (ugovorno ili odlukom)**
- **P.D. je u pravilu pravno lice**
- **P.D. nastaje udruživanjem kapitala osnivača**
- **P.D. samostalno obavlja registrovanu djelatnost (proizvodnja, prodaja ili vršenje usluga)**
- **P.D. je profitna organizacija**
- **P.D. samostalno odgovara cjelokupnom svojom imovinom (u pravilu)**

P.D. nastaja voljom osnivača (ugovorno ili odlukom)

- Ugovor o osnivanju (izuzetno odluka o osnivanju kod jednočlanih društava) je osnivački akt P.D.**
- Formalan pravni posao (obavezna notarska obrada osnivačkog akta)**
- Kod sukcesivnog osnivanja dioničkog društva (javni upis dionica) ugovor potpisuju samo osnivači, a ne i ostali dioničari**

P.D. je u pravilu pravno lice

- U većini pravnih sistema P.D. je pravno lice**
- U našem pravu P.D. pravni subjektivitet stiču danom pravosnažnosti rješenja o upisu u registar društava, a taj subjektivitet mogu izgubiti samo brisanjem iz registra**
- Pravni subjektivitet – svojstvo nekog lica da može biti nosilac, te da može sticati različita prava i obaveze**
- Svako P.D. u pogledu obima pravnog subjektiviteta ima tkz. posebnu pravnu sposobnost, koja se razlikuje od pravne sposobnosti drugih privrednih subjekata**

Elementi kroz koje P.D. ispoljava pravu sposobnost

- **Čvrsta i trajna organizacija**
- **Dopušten cilj osnivanja (nije suprotan pravnom poretku)**
- **Samostalnost u pravnom prometu i odvojenost od subjektiviteta članova društva**
- **P.D. ima svoju posebnu imovinu odvojenu od imovine članova**

P.D. nastaje udruživanjem kapitala osnivača

- Ulaganje kapitala osnov nastanka P.D.**
- Minimalni iznos određuje zakon**
- Ulog : novac, stvari, prava (vrijednost uloga mora biti iskazana u novcu)**
- Osnivački kapital nije fiksna**
- Ponekad mogu postojati zakonske zabrane i ograničenja upisa i otkupa osnovnog kapitala i fondova društva**

P.D. samostalno obavlja registrovanu djelatnost

- P.D.u pravnom prometu istupa u svoje ime i za svoj račun,te za obaveze odgovara cjelokupnom svojom imovinom
- Izuzetno može istupati u tuđe ime a za svoj račun (komision) ili u tuđe ime i za tuđi račun (zastupnik)

P.D. je profitna organizacija

- Cilj osnivanja P.D. ostvarenje i podjela dobiti**
- Dobit dijele članovi društva srazmjerno vrijednosti svojih uloga**
- Zabrana tkz. Lavovske klauzule (po kojoj bi određeni član društva učestvovao samo u dobiti, a ne i u pokrivanju gubitaka)**

P.D. odgovara cjelokupnom svojom imovinom

- Odgovornost društva za obaveze prema trećim licima nastupa po proteku roka od petnaest dana od izvršene registracije**
- Prije tog roka odgovaraju osnivači svojom imovinom**
- Kod društava lica može postojati solidarna odgovornost za imovinske obaveze i društva i osnivača**

2. VRSTE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Kriterij uzajamne povezanosti i ličnih odnosa članova društva

- **DRUŠTVA LICA**

- a) Društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću
- b) Komanditno društvo

- **DRUŠTVA KAPITALA**

- a) Društvo s ograničenom odgovornošću
- b) Dioničko društvo

Društva lica

- **Lična povezanost, poznanstvo, povjerenje članova društva**
- **Dominantni lični elementi –intuitu persone**
- **Društva lica imaju svoju imovinu, ali i članovi društva svojom imovinom solidarno odgovaraju za obaveze društva.**
- **Društvo lica ne odgovara za obaveze članova društva**
- **Članovi društva imaju pravo preče kupovine udjela**

Društva kapitala

- Odlučujući element nastanka je ulaganje kapitala osnivača, a ne lična povezanost
- Imovina društva odvojena od imovine članova
- Društvo odgovara za svoje obaveze, a članovi ne odgovaraju za obaveze društva (osim do visine svog uloga)
- Članovi društva svoje uloge mogu slobodno prenositi na treća lica

3.Pravna priroda i sistemi osnivanja privrednih društava

3.1. Terminološka određenja P.D.

3.2. Teorije o pravnoj prirodi P.D.

3.3. Sistemi osnivanja P.D.

Terminološka određenja P.D

- **Različitost kontinentalnog i anglosaksonskog prava, kao i razlike u okviru ova dva pravna kruga**
- **KONTINENTALNO PRAVO (romanski i germanski pravni krug,**
- **ANGLOSAKSONSKO PRAVO (englesko i američko pravo)**

Privredno društvo u kontinentalnom pravu

- **Romansko pravo – societe – društvo institucija (ustanova) iako nastaje ugovorom – association (neprofitno društvo)**
- **Njemačko pravo – Gesellschaft – društvo – obuhvata društva poslovnog prava (cilj dobit) i društva građanskog prava (societes, udruženja) - profit nije primarni cilj .....**
- **Handelgesellschaft – societa comerciala – privredno društvo**

Privredno društvo u angloameričkom pravu

- **Society - association (neprofitno društvo) ili societies**
- **Partnership – ako ima profitne ciljeve odgovara pojmu evropskog javnog trgovačkog društva**
- **Company (eng) ili corporation (amer.) – trgovačka društva evropskog prava**

Privredno društvo u našem pravu

edno društvo - trgovačko društvo - sinonimi-

uzeće – nije komatibilno s uporednom terminologijom
preširoko značenje

uzeće(pravo značenje) – isplaniran i

nizovan poslovni poduhvat

4. Teorije o pravnoj prirodi privrednih društava

Kontinentalno pravo

- 1. Teorija ugovora**
- 2. Teorija institucije**
- 3. Mješovita teorija**

5. Sistemi osnivanja privrednih društava

- 1. Sistem koncesije – državna dozvola za osnivanje – primjenjuje se vrlo ograničeno u savremenim sistemima**
- 2. Normativni sistem (sistem prijave) – polazna pretpostavka sloboda obavljanja privrednih aktivnosti**
- 3. Sistem zakona ili upravnog akta –osnivanje javnih preduzeće, kompanija, ustanova**

Koncesioni sistem

- za osnivanje jednog društva, pored zadovoljenja uslova, potrebna i dozvola državnog organa, koje procjenjuje oportunističnost osnivanja društva.
- Danas po našem pravu na ovaj način se osnivaju banke (potrebna dozvola Agencije za bankarstvo), berze (dozvola Komisije za vrijednosne papire), osiguravajuća društva (Ured za nadzor).

Normativni sistem

- ako društvo ispunjava uslove za osnivanje koje propisuje zakon, državni organ (sud ili nadležni upravni organ), po primljenom zahtjevu, će udovoljiti istom i (po pravilu) odobriti osnivanje društva.
- Ovaj sistem je u pravilu primjenjen u većini savremenih pravnih sistema

Sistem zakona ili upravnog akta

- primjenjuje kod osnivanja preduzeća (privrednih subjekata) u javnom sektoru (javna preduzeća), i u oblasti društvenih (nelukrativnih) djelatnosti.
- Osnivački akt državnih organa (država, kanton, grad, općina) može biti zakon ili odluka, kojim se utvrđuje sva bitna pitanja osnivanja i poslovanja privrednih subjekata i ustanova.

INDIVIDUALIZACIJA PRIVREDNIH SUBJEKATA U PRAVNOM PROMETU

Elementi za individualizaciju :

- 1. Ime (firma)**
- 2. Djelatnost**
- 3. Sjedište privrednog subjekta**
- 4. Nacionalna pripadnost (državljanstvo)**
- 5. Jedinstveni identifikacioni broj**

Ime (firma) društva

- ime pod kojim privredno društvo posluje.
- društva sa personalnom firmom (društva lica - javno trgovačko društvo, komanditno društvo, i individualni trgovac), što znači navođenje imena jednog ili više članova društva i pravnog oblika društva (npr. Hodžić i drugi, d.n.o.), i
- društva sa realnom firmom, pod kojom posluju društva kapitala. U ovom slučaju nema imena osnivača ili članova (dioničara), ali obavezno mora stajati (u firmi) oznaka oblika društva (d.o.o. ili d.d.)

Obavezni (zakonski) elementi firme

- oznaka pod kojom se pobliže označava ime (firma) privrednog društva (npr. Olimpik - turs),
- oznaka koja direktno označava djelatnost privrednog društva (cementara),
- označavanje sjedišta privrednog društva (uz dodatak adrese),
- označavanje oblika privrednog društva (d.d., d.o.o., k.d.).

Fakultativni elementi firme

- oni koje firma može, ali ne mora sadržavati poput: slika, crteža, skica (npr. Sarajevska pivara 1880).
- Zabranjeni su oni elementi koji su protivni zakonu i javnom moralu, zaštićeni robni i uslužni žigovi drugih pravnih i fizičkih lica, službeni simboli i znakovi, nazivi i znakovi stranih država i međunarodnih organizacija.

Upis firme

- Firma privrednog subjekta obavezno se upisuje u sudski ili javni registar privrednih društava. Također, sve promjene firme se moraju registrirati
- Institucija koja vodi registar, po sjedištu firme, (sud ili druga) neće dozvoliti da se u registar upišu dva privredna društva pod istom ili sličnom firmom, koja obavljaju istu ili sličnu djelatnost.

Djelatnost

- **Svaki privredni subjekt, u pravilu, utvrđuje svoju djelatnost (predmet poslovanja) u osnivačkom aktu slobodno.**
- **Izuzetak je primjena koncesionog sistema (npr. banke, javno zdravlje, javna sigurnost, ekologija) kada se zahtijeva prethodno odobrenje nadležnog državnog organa.**
- **Privredni subjekt može započeti obavljanje registrovane djelatnosti danom upisa u javni registar društava.**

Prekoračenje upisane djelatnosti

- Po anglosaksonskoj teoriji (*ultra vires*) zaključenje pravnih poslova sa trećim subjektima mimo registracije nije dozvoljeno. Takvi pravni poslovi su bez pravnog učinka.
- Po našem Zakonu o privrednim društvima isto kao u pravu Evropske unije, svi pravni poslovi zaključeni izvan registrovane djelatnosti društva pravno su valjani za treća lica, ako su zaključeni od lica koja su svojim položajem, ili na drugi način, ovlaštena za zastupanje i predstavljanje društva, a treće lice je bilo savjesno (nije znalo, niti moralo znati da su poslovi zaključeni mimo registrirane djelatnosti društva).

Sjedište

- **Sjedište** privrednog subjekta može se odrediti kao mjesto koje je upisano u registar društava (ili sudski registar), mjesto odakle se upravlja poslovanjem društva, ili mjesto gdje društvo obavlja registrovanu djelatnost.
- Po pravilu sjedište se određuje osnivačkim aktom.

Identifikacijski broj

- **Identifikacijski broj** (matični broj u RS) je jedinstveni broj, koji pravni subjekt, kao porezni obveznik, dobiva od Porezne uprave Federacije BiH.

Imovina privrednih subjekata

- Osnovni (osnivački) kapital kod društva kapitala je **novčana vrijednost uloga** koji članovi (osnivači) moraju uplatiti prilikom osnivanja društva.
- Osnovni kapital društava kapitala (d.d. i d.o.o.) utvrđuje se zakonom.
- Osnovni kapital društava mora biti u cjelosti upisan

- **Osnovni kapital (imovina) ne može biti manji od zakonskog minimuma, koji se utvrđuje osnivačkim aktom i statutom i upisuje u poseban registar.**
- **Svako povećanje ili smanjenje kapitala mora biti usklađeno sa statutom i provedeno kroz registar. Osnovni kapital kod dioničkog društva (F BiH) iznosi 50.000 KM, a kod društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.) 2.000 KM.**

Povećanje osnovnog kapitala privrednog društva

- **Povećanje osnovnog kapitala privrednog društva prvenstveno se vrši: uplatom novih udjela u novcu, stvarima i pravima, odnosno uslugama kod društava lica, i po osnovu dobiti. Smanjenje osnovnog kapitala može biti prinudno ili dobrovoljno.**

Pojmovi imovina ,osnovni i osnivački kapital

- Pojam **imovine** privrednog subjekta ima šire značenje od pojma **osnovnog (osnivačkog) kapitala**.
- Osnovni kapital je početna imovina društva. Poslovanjem imovina društva se povećava i po pravilu nadmašuje osnivački kapital privrednog društva .....

.....

- **Imovina društva je skup imovinskih prava koja pripadaju jednom poslovnom subjektu. Ili, to je skup svih prava i obaveza pravnog subjekta. Ili, imovina je skup subjektivnih prava imovinskog karaktera, koja se mogu izraziti u novcu.**
- **Imovina obuhvata pravo vlasništva na pokretnim i nepokretnim stvarima, novčana sredstva, vrijednosne papire (obveznice, mjenice, dionice), obligaciona prava, prava industrijske svojine.**

Imovinska masa

- ukupnost svih ekonomskih dobara koja pripadaju jednom privrednom licu (aktiva i pasiva).
- Po savremenoj pravnoj teoriji samo se **aktiva** smatra dijelom imovine privrednog subjekta, dok je pasiva teret (obaveza) imovinske mase.

Ekonomski i pravni promet imovine

- **Ekonomski promet** predstavlja faktički prijenos stvari koje imaju novčanu vrijednost sa jednog subjekta na drugi, s ciljem ekonomskog iskorištavanja (npr. prijenos prava korištenja, bez prijenosa prava vlasništva).
- **Pravni promet** podrazumjeva prijenos subjektivnih prava na predmetima imovine sa jednog privrednog društva na drugo.